

Key words: actuarial calculations, social security, pension, pension system, pension reform, contributions.

Колодий А. Необходимость осуществления актуарных расчетов в системе пенсионного страхования

Проведена оценка современного состояния и перспектив развития пенсионной системы Украины с использованием различных моделей прогнозирования. Рассмотрено влияние актуарных расчетов на реформирование системы пенсионного страхования. Определены пути улучшения реформирования системы пенсионного страхования.

Ключевые слова: актуарные расчеты, социальное страхование, пенсионное обеспечение, пенсионная система, пенсионная реформа, взносы.

УДК 331.101.38:331.2

ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Г. Тибінка, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Проблема тінізації оплати праці присутня у кожній без винятку державі, проте її вагомість та гострота є різними і суттєво залежать від рівня економічного й соціального розвитку країни. Україна, перебуваючи на стадії становлення ринкової системи господарювання, гостро відчуває проблему тінізації не лише у сфері оплати праці, а й загалом. Тому для нашої держави одним із пріоритетних завдань є легалізація доходів працівників, які перебувають поза офіційним сектором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі, як вітчизняній, так і зарубіжній, ґрунтовно висвітлені методи та напрями регулювання оплати праці, визначені його роль та основні завдання. Зокрема, проблематика регулювання оплати праці та напрямів його вдосконалення є предметом науково-практичних досліджень Д. П. Богині [1], О. А. Грішної [2], А. М. Колота [3], А. В. Кроленка, С. В. Кривенко, О. І. Матвійчук, В. М. Новикова [4], Л. Г. Ткаченко. Питанням регулювання оплати праці в Україні присвячені праці К. Г. Губіна, Н. Д. Лук'янченко, Л. В. Синяєвої, Я. В. Сімутіної, Н. С. Шалімової та багатьох інших дослідників. Однак додаткової уваги потребують шляхи вдосконалення, власне, самого механізму детінізації оплати праці, зарубіжний досвід у цій сфері та його використання.

Постановка завдання. З огляду на це, основними завданнями, які ми ставили перед собою, є аналіз державної політики тінізації оплати праці та розробка й обґрунтування заходів державної політики детінізації заробітної плати в Україні.

Виклад основного матеріалу. Рівень розвитку кожної держави характеризується певним рівнем вирішення тих проблем, які постають перед її керівництвом.

Серед низки прийнятих нормативно-правових актів та законопроектів важливими є ті, де зазначені конкретні дії державних органів влади щодо детінізації економіки загалом та системи оплати праці зокрема. Державними інструментами впливу на мінімізацію податкових зобов'язань є:

- налагодження роботи щодо збирання, узагальнення, аналізу та взаємобміну інформацією про чисельність та фонд оплати праці працівників;
- проведення засідань обласної та районних тимчасових комісій з питань погашення заборгованості із заробітної плати;
- вживання скоординованого комплексу заходів щодо виводу з «тіні» підприємств фізичних та юридичних осіб, які використовують найману працю;
- проведення моніторингу укладання та розірвання трудових договорів;
- вживання заходів щодо запобігання настанню безробіття;
- здійснення моніторингу вакансій з розміром заробітної плати, нижчим від мінімального;
- здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з роботодавцями та серед населення;
- проведення моніторингу розширення сфери застосування праці;
- проведення моніторингу середньооблікової кількості працівників.

Державними інструментами впливу на приховування або зменшення валових доходів суб'єктами господарювання є:

- організація проведення перевірок за постановами (рішеннями) контролюючих або правоохоронних органів;
- організація перевірок щодо дотримання трудового законодавства;
- вживання заходів з протидії тіньовому виробництву та обігу підакцизних товарів;
- вживання заходів, спрямованих на виявлення фактів заниження кількості об'єктів оподаткування;
- перевірка достовірності інформації, відображеної в деклараціях;
- виявлення та ліквідація схем мінімізації податкових зобов'язань;
- виявлення та попередження фактів ухиляння від сплати податків;
- залучення до оподаткування контрагентів фіктивних фірм; виявлення і знешкодження центрів конвертації коштів;
- виявлення підприємств-посередників щодо тендерних закупівель;
- виявлення та упередження фактів ліквідації підприємств через процедуру банкрутства;
- перевірка суб'єктів господарювання щодо повноти та правильності нарахування податків.

Введені в дію будь-які інструменти для досягнення запланованого результату повинні систематично використовуватися і контролюватися на всіх рівнях і в усіх сферах діяльності. Довготривалий процес має показати певний результат, бажано позитивний. У разі неприйнятного результату необхідно вносити у механізм детіні

зації оплати праці певні корективи із попереднім визначенням недоліків та слабких сторін у ньому.

Для того щоб управляти процесами детінізації, необхідний зворотний зв'язок, тобто методи оцінки рівня та обсягів тіньової економіки. Наявність таких методів дасть змогу оцінювати поточний стан тінізації, ефективність вжитих заходів та виробляти необхідні спрямовуючі впливи.

Отже, попри контроль за дотриманням встановлених законів щодо заробітної плати, ефективним є визначення фіскальними органами частки відрахувань з фонду оплати праці. Застосування таких методів може бути різнопланове, як зі зміною одних чинників без зміни інших, так і зі зміною низки чинників, які насамперед впливають на рівень заробітної плати та її відображення перед державними контролюючими органами. Те, як вплине застосування окремих методів регулювання на певні суб'єкти ринку, показано в таблиці.

Таблиця
Запровадження та вплив конкретних урядових дій на суб'єкти ринку праці*

Дія	Працівники	Роботодавці	Державний бюджет та фонди
Збільшення мінімальної заробітної плати	Зростуть доходи за незмінної вартості споживчого кошика; більша соціальна захищеність низькооплачуваних працівників	Зростуть витрати – за незмінної продуктивності праці; не зміняться витрати – за збільшення продуктивності праці	Незначне наповнення фондів та бюджету від нарахувань на заробітну плату та утримань з неї
Збільшення відсотків податку з доходів фізичних осіб	Доходи знижуються за незмінної вартості споживчого кошика	Не позначається	Збільшуються відрахування
Зменшення відсотків податку з доходів фізичних осіб	Доходи зростають за незмінної вартості споживчого кошика	Не позначається	Зменшуються відрахування
Збільшення відрахувань у соціальні фонди	Незначне зниження доходів за незмінної вартості споживчого кошика	Збільшення витрат за незмінної продуктивності праці	Зростання відрахувань у фонди
Зменшення відрахувань у соціальні фонди	Незначне зростання доходів за незмінної вартості споживчого кошика	Зменшення витрат за незмінної продуктивності праці	Зменшення відрахувань у фонди

*Власна розробка автора.

Послаблення податкового навантаження на суб'єкти господарської діяльності не завжди забезпечує зменшення частки тіньової економіки. Думки науковців розділилися: одні стверджують, що зниження податкового навантаження має позитивний ефект, інші наголошують на відсутності такого зв'язку між цими економічними категоріями. Загалом важко констатувати взаємозалежність між податковим навантаженням і рівнем тінізації економіки, особливо в оплаті праці, оскільки безпосередній вплив мають й інші об'єктивні та суб'єктивні чинники.

У суспільстві відбуваються позитивні зміни соціально-психологічного характеру стосовно тіньової заробітної плати, що передусім спостерігаємо на ринку праці. У своїх дослідженнях О. Германова [5] підтверджує ці зміни й зазначає, що сьогодні під час співбесіди кандидати на певну посаду потенційним роботодавцям все частіше задають питання не лише щодо суми заробітної плати, а й щодо прозорості її виплати.

Висновки. Перехід із тіньового сектору оплати праці у легальний повинен бути системним процесом мотивації роботодавців й найманих працівників. Однак, на нашу думку, мотивація роботодавців щодо виплати офіційної заробітної плати має бути вищою, ніж самих працівників, що дасть змогу швидше вирішити існуючу проблему. При цьому інтереси держави, роботодавців та працівників повинні бути збалансовані.

Отже, для «виведення» заробітної плати з тіні насамперед необхідно простимулювати роботодавців до офіційного найму працівників та відображення реально виплачуваної заробітної плати. Їх втрати від перебування у нелегальному секторі економіки мають бути значно вищими, ніж у легальному.

Бібліографічний список

1. Богиня Д. П. Основи економіки праці : [навч. посіб.] / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. : Знання-прес, 2000. – 313 с.
2. Грішнова О. А. Соціальні інновації у трудових відносинах: суть, види, проблеми реалізації в Україні / О. А. Грішнова, Г. Ю. Міщук // Демографія і соціальна економіка. – 2013. – №2(20). – С. 167–178.
3. Колот А. М. Мотивація персоналу : [навч. посіб.] / А. М. Колот. – К. : КНЕУ, 2006. – 340 с.
4. Новіков В. Оплата праці у бюджетній сфері / В. Новіков // Урядовий кур'єр. – 2002. – 20 груд.
5. Германова О. Соціально справедливе оподаткування: зворотний бік медалі [Електронний ресурс] / О. Германова // Вісник податкової служби України. – 2007. – № 42. – Режим доступу : http://www.visnuk.com.ua/article/one/Sotsialno_.html.

Тибінка Г. Державні заходи детінізації оплати праці в Україні

Виокремлено основні проблеми детінізації оплати праці в Україні, визначено основні завдання щодо її вдосконалення, запропоновано основні напрями розвитку та вдосконалення регулятивних процесів оплати праці в Україні. Визначено та обґрунтовано заходи державної політики детінізації.

Ключові слова: оплата праці, тінізація оплати праці, детінізація оплати праці, державна політика детінізації.

Tybinka G. Government measures of legalization of wages in Ukraine

The article highlights the main problems of legalization of wages in Ukraine, the main task of its improvement, the basic directions of development and improvement of regulatory processes of labour remuneration in Ukraine. Defined and justified components of legalization of public policy.

Key words: wage, shadow wage, the de-shadowing of wages, public policy legalization.

Тыбинка Г. Государственные инструменты детенизации оплаты труда в Украине

Выделены основные проблемы детенизации оплаты труда в Украине, определены задачи по ее совершенствованию, предложены направления развития и совершенствования регулятивных процессов оплаты труда в Украине. Определены и обоснованы составляющие государственной политики детенизации.

Ключевые слова: оплата труда, тенизация оплаты труда, детенизация оплаты труда, государственная политика детенизации.

УДК 331. 73:631

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Р. Дудяк, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

С. Бугіль, к. е. н.

Львівський національний університет ім. І. Франка

Постановка проблеми. Розвиток біржової справи не змінив основу організації функціонування біржової торгівлі, однак відбулися значні зміни, що дали змогу зробити роботу сучасних бірж ефективнішою, полегшити процес товарообігу, вдосконалити систему комунікацій. На сьогодні в нашій країні поява електронної біржі засвідчує значне зростання технічного рівня торгівлі цінними паперами, що позитивно впливає на економіку загалом. Основною перевагою електронної біржі є можливість проведення торгових операцій у будь-який час доби, а також нижчі операційні витрати. Нині широке застосування засобів автоматизації дає змогу сформувати міцну технологічну базу для удосконалення організаційного керування біржею, хоча це допомагає вирішити тільки частину проблем, пов'язаних із невідпинним зростанням обсягів інформації.

Іншою, не менш важливою проблемою діяльності біржі є ступінь її готовності до комп'ютеризації, а саме: чи готовий кожен співробітник біржі підвищити кваліфікацію, змінити технологію своєї праці; чи сформована навколо персоналу біржі відповідна інфраструктура, сервіс, що охоплює методологічне, технічне та програмне забезпечення; чи можливий перехід конкретної біржі до системного